

tungsrecht“, Tübingen 1912, § 61; Mirbt: „Grundriß des deutschen und preußischen Steuerrechts“, Lipsko a Erlangen 1926, § 80; Blumenstein: „Schweizerisches Steuerrecht“, Tübingen 1926, § 16; Hensel: „Steuerrecht“, Berlin 1933, § 32; Eglauer: „Das österr. Steuerstrafrecht“, 1886; Lelever: „Steuerstrafrecht“, Berlin 1925; Pape: „Allgemeine Grundzüge des Steuerstrafrechts“, Berlin 1924; Cattien: „Reichssteuerstrafrecht und Reichssteuerstrafverfahren“, 1929; Goetzeler: „Die rationalen Grundlagen des Steuerstrafrechts“, Stuttgart 1934; Meisel: „Unrecht und Zwang im Finanzwesen“, Fin.-Archiv V.; týž: „Das Steuerrecht und die Steuerstrafe“ (Handbuch der Finanzwissenschaft I., Tübingen 1926); Bauer: „Über Steuervergehen“, Fin.-Archiv XIX; Pollack: „Das Finanzdelikt als Verwaltungsdelikt“, Vratislav 1911; Kaulla: „Die rechtliche Natur der Defraudation öffentlicher Abgaben“, Stuttgart 1897; Dronke: „Finanzstrafrecht“, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft XXVI.; Fux: „Daňové delikty podle §§ 185—188 zák. č. 76/1927“, Časopis pro právní a státní vědu X.

O. Mayer: „Deutsches Verwaltungsrecht I.“, Mnichov a Lipsko 1924, (3. vyd.), § 31; týž: „Finanzwirtschaft und Finanzrecht“, § 5 (Handbuch der Finanzwissenschaft I., Tübingen 1926); Goldschmidt: „Verwaltungsstrafrecht“, Berlin 1902; Liszt: „Lehrbuch des Deutschen Strafrechtes“, Berlin 1908; Miříčka: „Trestní právo hmotné“ I. 1934, č. 1; Wagner: „Finanzwissenschaft“, Lipsko a Heidelberg 1880, §§ 591—598; Schäffle: „Die Steuern I.“, Lipsko 1895, § 208.

Jahn: „Strafgesetz über Gefällsübertretungen“, Vídeň 1905 (komentář); Eglauer: „Gefällsstrafrecht“, Österr. Staatswörterbuch, 2. vyd. 1906; Meisel: „Gefällsstrafverfahren“, tamtéž; Schnabel: „Das Strafgesetz über Gefällsübertretungen in seinen Beziehungen auf die allgemeinen österr. Strafgesetze“, Vídeň 1873; Kraus: „Der Beweis im Gefällsstrafprozesse nach österr. Rechte“, Vídeň 1904; Cink: „Trestní právo důchodkové“, 1933; Kalda: „Trestní zákon důchodkový I.“, Praha 1935 (komentář s předmluvou Siblíkovou); Nájemník-Procházká-Hušík: „Poštovní zákony a ostatní základní předpisy o poštovníctví“ 1937; Karnet: „Důch. přestupky podle zákona o ochraně čsl. měny“, Fin. právník, III.

Székely: „Das Gefällsstrafverfahren in beiden Hälften der österr.-ung. Monarchie“, 1882; Holík: „Vývin a dnešní stav trestního finančního práva na Slovensku a v Podk. Rusi, nehledíc k zákonům a nařízením republiky Čsl.“, Publikácie ministerstva pre sjednotenie zákonov a organizácie správy, I., II.; týž: „K unifikaci trestního řízení ve fin. věcech v republice Čsl.“, Daňová a bilanční revue III.; Barinka: „Rukovět důchodkového trestního práva a pokračování“, III. vyd. 1936; Badura: „Trestní právo důchodkové platné na Slovensku a Podk. Rusi“, Užhorod 1936.

Meisel: „Zur Reform des österr. Finanzstrafprozesses“, Jur. Blätter 1892; Bauer: „Das österr. Finanzstrafverfahren und seine Reform“, Finanz-Archiv 1903; Eglauer: „Die bisherigen Versuche einer Reform des österr. Finanzstrafprozesses“,

Das österr. Verwaltungsarchiv 1905; Lippert: „Zur Reform des österr. Gefällsstrafwesens“, Grünhuts Zeitschrift, 1904; Blónski: „Einige Bemerkungen über die Prinzipien und das System des Gefällsstrafrechtes“, Allg. österr. Gerichtszeitung 1883; Buschmann: „Zur Reform der österr. Strafgesetzgebung im Gefällswesen“, Allg. österr. Gerichtszeitung 1872; Blodig: „Über die Reform des Gefällsstrafprozesses“, Vídeň 1874; Drachovský: „Některé otázky k reformě důch. práva trestního“, Daňová a bilanční revue, V.; týž: „Mají rozhodováním o deliktech finančních býti pověřeny řádné soudy?“, Miříčkova pocta, 1933; Publikace II. a III. sjezdu čsl. právníků a VII. sjezdu něm. právníků v RČS.; Schranil: „Zur Reform des Gefällsstrafgesetzes“, Prager Juristische Zeitschrift XV.; týž: „Das Rechtsinstitut der Ablassung im Gefällsstrafgesetz und seine Reform“, Juristen-Zeitung XVI.; Čakrt: „Máme reformovati své trestní důch. právo?“, Hosp. Politika, 1934; Bobek: „Je možná novelisace trestního zákona důchodkového?“, Finanční právník, II.

Josef Siblík.

Trhy

viz Živnostenské právo.

Třaskaviny.

A. Pojem třaskavin a okruh třaskavin upravený jednotlivými skupinami právních předpisů. B. Trestněprávní předpisy. I. Zákon o obecně nebezpečném užívání třaskavin: 1. Dolosní ohrožení majetku, zdraví nebo života jiného užitím třaskavin jako trhacího prostředku. 2. Utvoření komplotu a tlupy k spáchání zločinu sub I. uvedeného. 3. Zhotovení, opatření, přechovávání a objednávání třaskavin za účelem spáchání třaskavinových zločinů. 4. Vyzývání, vychvalování a návod k třaskavinovým zločinům. 5. Neoznámení trestného činu. 6. Účinná lítost. 7. Propadnutí, policejní dohled, subsidiarita, příslušnost. 8. Nedovolené vyrábění, přechovávání atd. třaskavin. II. Ostatní trestněprávní předpisy na výbušiny se vztahující. C. Předpisy práva živnostenského, předpisy bezpečnostní a dopravní. I. Úvod. II. Živnostensko-právní předpisy. III. Bezpečnostní předpisy. IV. Obrana státu. V. Úrazové pojištění. VI. Doprava třaskavin. D. Monopol výbušných látek. I. Úvod. II. Zákon o monopolu výbušných látek. III. Předmět monopolu. IV. Obsah a správa monopolu. V. Výroba výbušin. VI. Prodej výbušin. VII. Dovoz, vývoz a průvoz výbušin. VIII. Ostatní ustanovení zákona o monopolu výbušných látek. IX. Statistická data. Literatura.

A. Pojem tř. a okruh tř. upravených jednotlivými skupinami právních předpisů. Právníká terminologie používá promiscue výrazů třaskavina a výbušina pro látky, jež technická věda rozlišuje. Podle technické vědy jsou látkami výbušnými

čili výbušinami látky (chemické sloučeniny nebo jich směsi) tuhé, kapalné nebo plynné, jež mohou, buď okamžitě neb aspoň velmi urychleně přecházeti za současného vývinu tepla, a tím i zvýšeného tlaku, ve sloučeniny jednodušší a trvalejší. Zvláštní „hořlavý“ přechod výbušin, k němuž není zapotřebí kyslíku vzdušného, zove se explozí. Technická věda rozeznává explozi toho druhu, kde výbuch nastane deflagrací (vznětem) a explozí, kde výbuch čili detonace (třesk) nastává okamžitě a přímo na př. úderem nebo vlivem explodovavšího malého množství jiné výbušiny, pro níž vyhrazuje technická věda termín t-a. (Podle Krauze: Průmysl látek výbušných, Praha 1923).

Právní předpisy týkající se tř. (výbušin) jsou normy trestněprávní, normy bezpečnostní, normy živnostenské, normy dopravní a normy finančněprávní (monopol výbušných látek).

Pro trestněprávní normy o tř-ách obsažené v zákoně z 27. V. 1885 č. 134 ř. z. platí definice tř. daná min. nař. č. 135/1885 ř. z., přihlížející k účinku těchto látek. Za tř-u je podle § 2 cit. nař. pokládati každou látku, která může svým explosivním účinkem přivoditi zničení nebo poškození osob nebo předmětů. Ustanovení tohoto zákona týkající se zločinů (§ 4 a násl.) vztahují se na všechny tř-y vyhovující této definici. Ustanovení §§ 2 a 3 sankcionující trestní hrozbou porušení bezpečnostních předpisů § 1 tohoto zákona a bezpečnostních předpisů, jichž se § 1 dovolává, vztahují se jen na okruh tř. značně omezený; z účinku § 1 (a tedy i §§ 2 a 3) vyňaty jsou předměty státního monopolu, který taxativním výpočtem (vládní návrh zákona měl všeobecnou formulaci) stanoví, které tř-y podléhají tomuto monopolu (srov. sub D), ale prakticky vlastně téměř všechny užívané tř-y vypočítává. Nejvyšší soud v Brně stojí na stanovisku, že §§ 1—3 vztahují se jen na ony výbušné látky, jež nejsou podle nař. č. 615/1920 Sb. a 166/1922 Sb. předmětem státního monopolu (Vážný tr. 1896, 2536, 3961, 4402, 4507, 4570, 5578). Bylo by ovšem myslitelné nedržeti se slovního znění § 1 cit. zákona, jenž vyjímá předměty státního monopolu ze svého dosahu a zastáváti názor, že, vyjímá-li tento paragraf předměty státního monopolu, činí tak se zřetelem na obsah tehdejšího monopolu, který byl mnohem užší. Důvody, které vedly zákonodárce k tomu, že z ustanovení § 1 vyňal před-

měty státního monopolu, byly také toho rázu, že platily jen o tehdejší předmětu státního monopolu, totiž o střelném prachu: zákonodárce se obával, že vztazení předpisu § 1 i na střelný prach by nebylo odůvodněno při obecném užívání střelného prachu, nekontrolovatelnosti jeho přechovávání (resp. držení) a pro velké obtěžování obecnstva, jež by takového vztazení mělo za následek (XII. sv., Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Abgeordnetenhauses, IX. Session, Beil. 1023, str. 26).

Bezpečnostní předpisy týkající se tř. vztahují se na tř-y tvořící obsah státního monopolu, jen pokud neodporují zákonu o monopolu výbušných látek (§ 10 nař. č. 615/1920 Sb., kterým se provádí zákon o monopolu výbušných látek), na ostatní tř-y bez tohoto omezení; některé bezpečnostní předpisy pak jen na dřívější předmět státního monopolu (srov. sub C I., III.).

Předpisy práva živnostenského vztahují se jen na tř-y, jež netvoří obsah státního monopolu (srov. sub C I., II.).

Předpisy pro dopravu zboží na železnicích obsahují výčet výbušin, na něž se vztahují (srov. sub C. VI.).

Předpisy práva finančního upravující monopol výbušných látek vztahují se na výbušiny taxative vypočtené v § 1 nař. č. 615/1920 Sb. a v nařízeních jej doplňujících (srov. sub D.).

B. Trestněprávní předpisy.

I. Zákon o obecně nebezpečném užívání třaskavin z 27. V. 1885 č. 134 ř. z. Pramenem je vedle obecných předpisů trestních zákonů platných v obou právních oblastech republiky zákon o obecně nebezpečném užívání tř. ze dne 27. V. 1885 č. 134 ř. z. v autentickém českém znění vyšlý jako příl. k § 43 zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. Některé trestněprávní normy na výbušiny se vztahující jsou obsaženy i v jiných zákonech (srov. sub B. II. a D. VII.).

Tento zákon obsahuje předpisy dvou kategorií: jednak zločiny, jichž předmětný okruh je širší, jednak přestupky a přečiny s mnohem menším předmětným okruhem (srov. výše sub A.).

Zvláštní právní úprava tř. souvisí s nebezpečnou povahou těchto látek. Stává se pro zákonodárce aktuální zejména tehdy, když velké pokroky technické vědy ve výrobě tř. zvětšují nebezpečnost jejich užívání a když dochází v řadě evropských států k anarchistickým atentátům, při nichž bylo

právě těchto látek používáno. Pozorujeme-li v novější době tendenci rozšiřovati obsah státního monopolu týkajícího se tř. (vedle našeho zákona o monopolu výbušných látek srov. na př. i nový rakouský zákon z 13. XII. 1919, StGBI. Nr. 580), musíme si uvědomiti, že zákonodárným důvodem není zde v první řadě moment finančně-politický, nýbrž především zřetel policie bezpečnostní a zřetel na potřeby státní vojenské správy. Monopolisování výbušných látek v širokém rozsahu znamená zvýšenou ingerenci státu na produkci i dávání do oběhu těchto látek. Zákony o nebezpečném užívání tř., které jsou vydávány v řadě států v druhé polovici XIX. stol., chtějí trestní hrozbou zameziti zneužívání a využívání těchto látek k účelům zločinným. Zárodkem těchto speciálních zákonů je předpis čl. 435 francouzského trestního zákona z r. 1810.

Předchůdcem našeho zákona byl říšsko-německý zákon z 9. VI. 1884, který podobně jako náš zákon vychází z myšlenky prevence a pojmové znaky konstruuje pomocí znaku obecného ohrožení.

V příloze k § 43 zák. na ochranu republiky vyhlášeno autentické české znění zákona o obecně nebezpečném užívání tř. z 27. V. 1885, rozšířena jeho platnost na Slovensko a Podkarpatskou Rus (vyjímaje § 11) a stanoveno, že o činech trestných podle zákona o tř-ách platí řada ustanovení zákona na ochranu republiky, a to vyměrování trestů (§ 28, odst. 1., odst. 2., věta 2., odst. 3.), o ztrátě čestných práv občanských (§ 32), o vypovězení (§ 33), o vyloučení podmíněného odsouzení (§ 35), a trestnost pokusu stanovena i na území Slovenska a Podkarpatské Rusi (§ 40, č. 2). Pokud jde o tresty na svobodě ukládané za zločiny podle tohoto zákona na Slovensku a Podkarpatské Rusi, platí ustanovení § 2, č. 5 a 6 zák. č. 284/1920 Sb. (žalář, neuloží-li soud trest delší 2 let, jinak káznice).

1. Dolosní ohrožení majetku, zdraví nebo života jiného užitím třaskavin jako trhacího prostředku (§ 4). Podle § 4 trestá se za zločin těžkým žalářem od 5 do 10 let, kdo úmyslně vydá v nebezpečí majetek, zdraví nebo život jiného tím, že užije tř. jako trhacího prostředku a těžkým žalářem od 10 do 20 let, byl-li někdo poškozen na těle nebo byl-li poškozen majetek ve větším rozsahu. Měl-li čin za následek smrt člověka, je trestem

doživotní žalář. Mohl-li vinník takový výsledek předvídati, je trestem smrt.

Za tř-u je podle § 2 nař. č. 135/1885 ř. z. pokládati každou látku, která může svým explozivním účinkem přivoditi zničení nebo poškození osob nebo předmětu (stejně nejvyšší soud, Vážný tr. 828). Při jednání je třeba užiti tř. jako trhacích prostředků. Tř-y je použito jako trhacího prostředku, když jejího explozivního účinku je použito k násilnému zničení, jakmile její přirozená trhací síla výbuchem byla uvolněna, vyjmouc jen případy, v nichž silám třaskavým, jejím výbuchem uvolněným pomocí nějakého zvláštního zařízení byl dán předem usměrněný a do jisté míry určitelný účinek (Vážný tr. 4710). Pod skutkovou podstatu nespadá proto jiné použití tř., zejména k vystřelení střelné zbraně nebo jako léku. Zdraví je porušeno jen poruchou, jež je nemocí nebo stupňováním nemoci. K pojmovým znakům § 4 náleží konkrétní ohrožení. Kdežto někteří spokojují se zde právě tak jako pro § 87 tr. z., s ohrožením jedné osoby, pokládají jiní takový případ za atypický a odvozují požadavek ohrožení obecného již z pojmu tř.

Subjektivní stránka zločinu podle § 4 přivádí nás k spornému problému ohrožovacího úmyslu. Podle některých musí se úmysl pachatelův vztahovati k tomu, aby způsobil nebezpečí pro majetek, zdraví nebo život jiného, podle jiných stačí, když pachatel si tohoto nebezpečí je vědom a přes to předsevzme čin, aniž by měl v úmyslu poškození. Proti tomuto druhému názoru je namítáno, že by to znamenalo značné rozšíření trestnosti, proti prvnímu názoru se zase namítá, že lze těžce konstruovati úmysl vztahující se na pouhé ohrožení bez úmyslu poškozovacího.

Jako objektivní podmínky zvýšené trestnosti stanoví zákon tělesné poškození, poškození majetku ve větším rozsahu a konečně smrt člověka. Při tom je lhostejno, zda tento výsledek nastal bezprostředně působením výbušné látky nebo prostředně. K pojmu poškození majetku ve větším rozsahu hájen je názor, že stačí poškození převyšující určitou majetkovou hodnotu. Pachatel ručí za výsledek, i když nastal jenom náhodou; je to jeden z častých případů ručení za výsledek v býv. rakouském trestním zákonodárství. Pokud jde o výsledek spočívající v smrti člověka, stanoví zákon trest smrti, mohl-li vinník takový výsledek předvídati; je to konstrukce obdobná případu podle § 167, lit. a) tr. zák.

z r. 1852; znamená to trest smrti za nedbale způsobené usmrcení. Stačí, když si pachatel představil možnost, že jeho čin bude mít za následek smrt nějakého člověka nebo kdyby si to byl při náležitě pozornosti mohl představit. Jen je-li smrt náhodným výsledkem trestné činnosti, není čin trestný smrtí.

2. Utvoření komplotu a tlupy k spáchání zločinu sub 1 uvedeného (§ 5). Podle § 5 trestá se za zločin těžkým žalářem od 5 do 10 let, smluví-li se více osob, že vykonají čin trestný podle § 4 nebo spolčí-li se k trvalému páchání takových činů, třeba ještě podrobně neurčených, a to i když nebyl ještě podniknut čin vedoucí ke skutečnému vykonání zločinu uvedeného v § 4. K pojmovým znakům náleží zde souhlas vůle dvou nebo více osob na základě předchozí úmluvy úmyslně ohrozit cizí majetek, cizí tělesnou integritu, užitím tř. jako trhacích prostředků.

Zákon zde stanoví trestnost přípravných jednání, jež jsou podle obecných ustanovení beztrestná.

Ke komplotu je třeba souhlasného jednání aspoň dvou osob; ujednání musí se vztahovat na zločin podle § 4, není však třeba, aby byly blíže určeny podmínky provedení činu. Pro pojmové znaky tohoto zločinu je lhostejné, jak má být zločin proveden, mají-li jej provést společně členové komplotu nebo snad jen jediný z nich, protože zákon nemluví o společném provedení, nýbrž jenom o úmluvě k provedení; ovšem účelem musí být spáchání zločinu podle § 4.

Podle § 5 je trestný nejen komplot, nýbrž i tlupa. Podle doktriny je tlupou spojení více osob za účelem soustavného páchání zločinů individuálně neurčitých. V daném případě se jedná o páchání zločinů podle § 4. Tlupa musí se vztahovat na páchání takových zločinů; k pojmu tlupy je třeba, aby se všichni účastníci zločinu, jeden každý člen tlupy musí být rozhodnut státi se event. pachatelem zločinu podle § 4. Rozhraničení mezi pojmem komplotu a tlupy nemá v našem případě potud význam, že obě tyto formy činnosti jsou stejně trestné.

Pro výklad pojmu spolčení může být směrodatnou i bohatá judikatura našeho nejvyššího soudu k zákonu na ochranu republiky (Vážný tr. 4799, 4660, 4846, 4857, 3156).

Konkurence §§ 4 a 5 je možná.

3. Zhotovení, opatření, přechovávání a objednávání třaskavin za účelem spáchání třaskavinových zločinů (§ 6). V § 6 je stanovena trestnost řady přípravných jednání. Zákonodárce zde chtěl zachytiti pachatelovu činnost směřující k zločinnému výsledku, popsanému v § 4, ještě dříve, než tento výsledek — konkrétní ohrožení — nastane, právě proto, aby účinek zákona byl i preventivní.

Podle § 6 trestá se za zločin těžkým žalářem od 5 do 10 let, kdo zhotoví, opatří, objedná nebo přechovává tř-y, jich součástky nebo přístroje k jejich užívání v úmyslu, aby jejich užitím (§ 4) buď sám vydal v nebezpečí majetek, zdraví nebo život jiného neb aby umožnil jiným osobám spáchat takový zločin a kdo tř-y jiným osobám přenechá, věda, že jsou určeny ke spáchání takového zločinu.

Zákonná skutková podstata tohoto zločinu je vlastně kvalifikovaným případem přestupku podle § 2, resp. přečinu podle § 3 zákona o tř-ách (srov. sub 8); kvalifikačním momentem je úmysl směřující k páchání zločinů podle zákona o tř-ách. Skutková podstata zločinu podle § 6 je potud širší než přestupku podle § 2 resp. přečinu podle § 3, jelikož se vztahuje na všechny tř-y bez omezení uvedeného v § 1, tedy zejména i na tř-y státního monopolu. Směřuje-li tedy úmysl k spáchání zločinu podle § 4, je zločinem zhotovování, opatřování, objednávání i přechovávání tř.; a zločinem je tato činnost i tehdy, když se týká jen součástí tř. nebo zařízení k užívání tř. Za součástku tř. můžeme pokládati všechny látky, jež slouží k jejich zhotovení; prostředky k používání tř. jsou všechny prostředky, jimiž má být způsobena nebo zvýšena explozivní činnost tř. Zhotovením je rozuměti i činnost spočívající v tom, že tř-y, které byly zpracovány jako střelivo, jsou zase uvedeny ve stav, jenž je činí způsobilými, aby jich bylo užito jako tř., na př. vyprázdnění patron v úmyslu užití prachu jako trhacího prostředku. Opatření na rozdíl od zhotovení je nabývání předmětů jinými zhotovených (derivativní nabytí), je každá činnost, která má za následek disposici nad tř-ami a nad předměty jim na roveň postavenými; je jím i činnost sama o sobě protizákonná. Objednání je příkaz, prosba a pod., které mají způsobiti opatření. Pojem přechovávání bude vyloučen níže v souvislosti s přestupkem podle § 2 zák. (srov. sub 8).

Podle výslovného znění zákona je lhostejné, jestli úmysl pachatelův se vztahuje k tomu, aby sám spáchal zločin podle § 4, nebo jestli jenom opatřuje jinému prostředky k spáchání tohoto zločinu; v každém případě však se musí úmysl vztahovati na způsobení nebezpečí pro majetek, zdraví nebo život jiného užitím tř. jako trhacích prostředků vlastním nebo cizím činem, aniž by došlo k užití tř.

Nezůstala-li činnost v přípravném stadiu a došlo-li k spáchání zločinu podle § 4, je trestnost přípravného jednání konsumována.

Druhá činnost podle § 6 spočívá v přenechání tř. (ne součástí jejich, ani zařízení k jejich použití) jiným osobám. Za přenechání můžeme pokládati každé umožnění dispoziční moci nad věcí. Přenechání je jen tehdy trestné, když pachatel ví, že přenechaná tř-a je určena k spáchání zločinu podle § 4.

Je zde tedy určitá forma trestné součinnosti, totiž pomáhání k zločinu, podrobeno zvláštnímu trestu a sice beze zřetele na to, zda zločin, k němuž bylo napomáháno, byl dokonán.

Konkurence zločinů podle §§ 4 a 6 byla by myslitelná jen v tom případě, kdyby pachatel část tř-y přenechal k účelu označenému v § 4, druhou část by pak sám užil.

4. Vyzývání, vychvalování a návod k třaskavinovým zločinům (§ 8). Zákon obsahuje zvláštní ustanovení o trestnosti určité formy návodu. Za zločin trestá se těžkým žalářem od 5 do 10 let, kdo veřejně nebo před více lidmi nebo v tiskopise, rozšiřovaném vyobrazení nebo spise vyzývá k spáchání trestného činu uvedeného v §§ 4 nebo 5 nebo k účasti na něm nebo kdo takový čin vychvaluje neb ospravedlniti hledí nebo kdo vůbec dává návod k tomu, jak shora uvedené trestné činy se mají spáchat.

Oproti ustanovením obecného trestního zákona je tento čin povahy subsidiární; ustanovení § 8 zákona o tř-ách je užití jen, nelze-li čin stíhati jako spoluvinu (§ 5 tr. zák. z r. 1852 a § 65 tr. zák. slov.) na zločinu podle §§ 4 nebo 5.

Vyzývání je otevřené, pro vyzvaného seznatelné působení na jednání nebo opomenutí jiného. K vychvalování nebo ospravedlnování nestačí každé vyjádření, které by bylo lze pokládati za schvalování zakázaného jednání. Vychvalování předpokládá, že se stalo slavnostním způsobem a že nějaké osobě, věci nebo činu byly určité

kladné vlastnosti tímto způsobem přisuzovány. Vyzývání a vychvalování není žádným případem návodu v technickém slova smyslu, k němuž je vždy třeba, aby úmysl vztahoval se k působení na jednu nebo více určitých osob. Zákon také nežadá žádný výsledek. O zločinu tomto lze mluvit nejen tehdy, když nastal výsledek, nýbrž i tehdy, když vyzvaní nemohli uposlechnouti vyzývání nebo nechtěli uposlechnouti. Stačí všeobecné vyzývání; vyzývání ke konkrétnímu zločinu bylo by spoluvinou podle § 5 tr. zák. (§ 65 slov. tr. zák.).

K pojmovým znakům tohoto činu je třeba, aby jak vyzývání, tak vychvalování nebo ospravedlnování se stalo veřejně nebo před více lidmi, v tiskopise, rozšiřovaném vyobrazení nebo spise. (Srov. i judikaturu nejvyššího soudu k pojmu veřejně podle § 39, č. 3, zák. na ochranu republiky: Vážný tr. 1629, 1792, 1719, 2080, 2139, 2174, 2798, 3628, 3650, 4548, 4760, 3798, 3809, 4780.)

Návodem je každé poučení o sestavení, opatření nebo užití tř. za účelem spáchání zločinu podle §§ 4 nebo 5. Návod se nemusí vztahovati na určitý zločin a je trestný i tehdy, když není spáchán veřejně nebo ve spise, který není rozšířen. Úmysl se ovšem musí vztahovati k tomu, aby byla zjednána takto znalost za účelem zločinného užití tř. jako trhacích prostředků.

5. Neoznámení trestného činu (§ 9). Kdežto podle obecných ustanovení nezná trestní řád oznamovací povinnosti, nýbrž jen právo oznamovati trestné činy, stanoví zákon v jednotlivých případech trestnost neoznámení trestného činu. Sem patří ustanovení § 9 našeho zákona. Podle tohoto ustanovení dopouští se zločinu, kdo se doví věrohodným způsobem o tom, že se chystá zločin uvedený v § 4 nebo o úmluvě nebo spolčení zmíněném v § 5 aneb o skutečnostech zakládajících zločin uvedený v § 6 v čas, kdy nebezpečí (§ 4) mohlo býti odvráceno a úmyslně opomine to oznámiti úřadu, ačkoliv oznámení takové mohl učiniti snadno a bez nebezpečí pro sebe, své příslušníky nebo pro osoby, jež má pod svou zákonnou ochranou; objektivní podmínkou trestnosti je, že byl ohrožen majetek, zdraví nebo život jiného. Trestem je žalář od 6 měsíců do jednoho roku, a byl-li v případě § 4 usmrčen člověk, těžký žalář od jednoho do pěti let.

Povinnost oznamovací je vázána na to, že se chystá zločin. Zločin se chystá, když někdo se zabývá úmyslem spáchat zločin, i když je činnost teprve ve stadiu příprav-

ných jednání nebo pokusu. Jde-li o zločin podle §§ 5 a 6, nestačí znalost toho, že se chystá komplot nebo tlupa nebo zhotovení, opatření, objednání atd., je třeba vědomosti o komplotu nebo tlupě samotné nebo znalosti skutkové podstaty podle § 6.

Ten, kdo má oznamovací povinnost, musí se o tom, že se chystá zločin, nebo o komplotu, tlupě atd. dovědět věrohodným způsobem. Dovědění se není totéž jako vědění, t. j. přesvědčení opírající se o objektivní momenty, znamená spíše jen představovati si nebo pokládati za možné něco, co odpovídá objektivní pravdě. Věrohodným způsobem se nabývá vědomost, když se opírá o důvody, na základě nichž se jeví znalost věrohodnou, což bude třeba posuzovati podle okolnosti jednotlivého případu.

Pachatel musí se o skutečnostech, na něž se vztahuje jeho oznamovací povinnost, dovědět v době, kdy bylo možno nebezpečí odvrátiti, t. j. dokud nenastalo porušení právních statků. Tuto okolnost bude třeba posuzovati různě podle okolností každého jednotlivého případu.

Subjektem zločinu může býti každý s výjimkou osoby ohrožené a toho, který je účasten zločinného jednání.

Zákon výslovně stanoví, že z oznamovací povinnosti je vyloučen ten, kdo by tím způsobil nebezpečí sobě (tedy pachatel sám), svým příslušníkům (zákon dovolává se § 216 tr. zák. z r. 1852, § 522 vojenského tr. zák. a § 78 slovenského tr. zák.) nebo osobám, jež má pod svou zákonnou ochranou.

Oznámení je učiniti u kteréhokoliv úřadu, a to především u úřadu povolného, při čemž nerozhoduje věcná a místní příslušnost úřadu, jen když ten, který oznámení činí, mohl předpokládati, že co nejdříve tento úřad zakročí.

Subjektivní stránka spočívá v úmyslném opominutí učiniti oznámení. Stačí, když pachatel věděl, že se zločin chystá a přes to, třeba jen z lhostejnosti, neučinil oznámení; nezáleží na pohnutce činu.

Objektivní podmínkou trestnosti je, že nastalo nebezpečí pro majetek, zdraví nebo život jiného použitím tř-y jako trhacího prostředku. Musí nastati tedy konkrétní ohrožení těchto právních statků nezávisle na tom, zda byly splněny pojmové znaky §§ 4, 5 a 6. Objektivní výsledek, smrt člověka, je také zde důvodem zvýšené trestnosti.

6. Účinná lítost (§ 10). Trestnost zločinů uvedených v §§ 4, 5 a 6 pomine, když

vinník upustí od podniku dobrovolně a ne proto, že zločin byl odhalen a ne pro jiné překážky a když úplně buď sám napravil nebo včasným oznámením úřadu zamezil všelikou újmu, jež vzešla z činnosti jeho nebo jeho spoluvinníků.

Účinná lítost je zvláštním důvodem zániku trestnosti; není zde objektivně trestný čin, jehož by se mohli jiní účastníci, tedy stává se beztrestným nejen pachatel ustupující od činu, nýbrž i jeho návodce a pomocníci. Dobrovolné ustoupení jednoho spolupachatele však neprospívá ostatním spolupachatelům.

Ustoupení musí býti výsledkem svobodného rozhodnutí pachatele. Ustoupení není dobrovolné, vzdá-li se pachatel dokonání činu, domnívaje se třeba mylně, že nepostačují jeho fyzické schopnosti, jeho tělesné síly nebo jeho dovednost k odstranění cizích překážek, které se staví v cestu. Za překážky lze pokládati jenom takové okolnosti, jichž odstranění je třeba k dokonání činu, nebo se aspoň zdá pachateli, že je jejich odstranění k tomu třeba. Nelze pokládati za dobrovolné ustoupení, když překážka, která způsobila ustoupení, byla nepřekonatelná. Není třeba, aby odhalení se stalo úřadem nebo úředním orgánem, stačí, když to učinila osoba odlišná od pachatele a spoluvinníků. Činnost je odkryta, nikoliv pachatel, když někdo na základě vlastního pozorování nebo usuzování nabude takových znalostí o podniku, že tyto mohou způsobiti znemožnění činu nebo trestní stíhání. Dobrovolné ustoupení nesmí býti v kausální souvislosti s odhalením nebo jinými překážkami; pachatel bude také beztrestný tehdy, když v době svého ustoupení nevěděl o skutečném odhalení nebo o skutečných překážkách. Pachatel musí od podniku ustoupiti definitivně, ne snad jej jen odsunouti. Musí zcela nechat padnouti podnik, který má v úmyslu.

Dobrovolné ustoupení musí se vztahovati na vinníka. Pojem tento je nesporný pro případ § 5, je však třeba zkoumati, zda v případech §§ 4 a 6 může dobrovolně ustoupiti jen pachatel nebo také návodce a pomocník. K zodpovězení této otázky přispěje nám úvaha o tom, že účelem tohoto ustanovení je zameziti zločinný výsledek: bude tedy návodce a pomocník beztrestným na základě dobrovolného ustoupení, když tímto dobrovolným ustoupením sám zločinný podnik padá, na př. je znemožněn oznámením u úřadu. (Srov. i rozhodnutí

k § 27 zák. na ochranu republiky, Vážný tr. 3156.)

Další podmínkou beztrestnosti na základě účinné lítosti je, že vinník úplně sám napraví nebo včasným oznámením úřadu zamezí všelikou újmu, jež vzešla z činnosti jeho nebo jeho spoluvinníků. Napravení újmy znamená zde odstranění nebezpečí označeného v §§ 4—6; došlo-li k porušení, nelze již mluvit o napravení. Újmu nutno pojímati široce, neomezovati ji snad jen na újmu majetkovou; újmu je třeba rozuměti zde i každou skutečnost, ohrožující právní bezpečnost, tedy i trvání komplotu a tlupy.

7. Propadnutí, policejní dohled, subsidiarita, příslušnost (§§ 11—13). Zákon má zvláštní ustanovení o propadnutí. Ustanovení toto se vztahuje nejen na zločiny §§ 4—6, nýbrž i na přestupek § 2, odst. 1., přečin § 3 a v případě přestupku § 2, odst. 2., na tř-y dané k dopravě pod nepravou opovědí. Tř-y, jejich součástky, jakož i předměty upotřebené nebo určené k jich zhotovení, mají býti podle § 7 prohlášeny za propadlé, ať náležejí vinníku nebo osobě jiné.

Za propadlé je třeba prohlásiti tř-y, jejich součástky, jakož i předměty upotřebené nebo určené k jich zhotovení. Hledíc na obecnou nebezpečnost těchto jednání vykládá prakse tyto pojmy co nejšíře. Soud musí se postarati, aby předměty za propadlé prohlášené byly bezpečně uloženy ve smyslu § 116 nař. č. 68/1877 ř. z. (§ 65 oběž. býv. uh. min. vnitř. z 8. X. 1890, č. 40302).

Podle § 11 má soud možnost uznati, že se vinník vyhošťuje nebo že může býti dán pod policejní dohled, odsoudí-li ho pro trestný čin uvedený v §§ 3, 4, 5, 6 nebo 8.

Podle § 12 je stanovena subsidiarita tohoto zákona oproti přísnějším předpisům obecného resp. vojenského trestního zákona.

Podle § 13 je příslušný pro zločiny podle §§ 4, 5, 6 a 8 porotní soud.

8. Nedovolené vyrábění, přechovávání atd. třaskavin (§§ 1, 2, 3). K pojmovým znakům zločinu podle § 4 zákona o třaskavinách náleží konkrétní ohrožení, ale zákonodárce uznal v zákoně i určité případy trestnosti abstraktního nebezpečí.

Podle § 2 je trestný pro přestupek, kdo proti ustanovení § 1 bez úředního povolení tř-y vyrábí, do oběhu dává, do území platnosti tohoto zákona dopravuje nebo přechovává.

Vyrábění je změna látky lidskou činností. Je lhostejno, zda výroba se koná na vlastní nebo cizí účet, pokusně, ze zvyku nebo živnostensky nebo jedinkrát. Tř-y jsou dávány do oběhu, když jsou jiným přenechávány, ať úplatně nebo bezplatně, bezprostředně nebo prostředně. Tř-y jsou dopravovány do území platnosti tohoto zákona, když jsou dopravovány přes hranice čsl. republiky, ať na vlastní nebo cizí účet, ať jednou nebo živnostensky. Podle judikatury našeho nejvyššího soudu pojem držení (přechovávání) tř. ve smyslu §§ 1—3 zák. nevyžaduje, aby jimi pachatel nějakým způsobem nakládal; stačí faktický stav (ponechání v obytné místnosti) (Vážný tr. 1833). Pojem přechovávání je sám o sobě užší než pojem držení. Předmětem činnosti jsou tř-y, nikoliv jejich součástky.

Po subjektivní stránce se vyžaduje vědomé vyrábění, do oběhu dávání atd. bez úředního povolení. Nebude se tedy ustanovení vztahovati na př. na majitele bytu, v jehož bytě jsou uloženy tř-y, jež však o tom neví. Omyl o tom, že je třeba úředního povolení, jakožto omyl trestněprávní, neomlouvá.

Podle ustanovení § 1, odst. 2., budou podrobnější ustanovení o tom, kdo udílí úřední povolení, a policejní bezpečnostní předpisy o tř-ách, pokud nejde o změnu platných zákonů, vydána nařízením. Úřední povolení je jednak povolení policejní — pokud je ho zapotřebí — jednak udělení příslušného oprávnění na základě zvláštních zákonných předpisů (srov. sub C).

Pokud jde o dosah úředního povolení, staví se prakse na stanovisko, že úřední povolení dané podnikateli zahrnuje dovolení přibrati si pomocné síly, které mohou užívatí tř. v podniku zaměstnance, aniž by bylo třeba zvláštního povolení na ně se vztahujícího. Tento názor opírá se o předpisy §§ 105 a násl., nař. č. 68/1877 ř. z.

§ 2 obsahuje v odst. 2. blanketový předpis, ovšem hledíc na ustanovení o monopolu výbušných látek, dnes málo praktický. Podle tohoto ustanovení je trestný, kdo jedná proti řádně vyhlášeným policejním bezpečnostním předpisům o takových tř-ách, na něž se vztahuje ustanovení § 1, odst. 1., z jehož dosahu jsou vyňaty předměty státního monopolu (srov. sub A).

Policejní bezpečnostní předpisy, jichž se tento blanketový předpis dovolává, jsou obsažena především v min. nař. č. 68/1877, a č. 156/1883 ř. z. (pro Slovensko srov. oběžník býv. uh. min. vnitř. z 8. X. 1890,

č. 40302), min. nař. č. 135/1885 a č. 95/1899 (nikoliv min. nař. č. 116/1908, Vážný tr. 5578). Nařízení ta obsahují bezpečnostní předpisy při výrobě, ukládání, balení, dopravě a prodeji a užívání tř.

Skutková podstata § 2 je splněna, když pachatel jednal proti řádně vyhlášeným policejním bezpečnostním předpisům (Vážný tr. 3853).

§ 3 kvalifikuje jako přečin jednání uvedená v § 2, mohou-li ohroziti majetek, zdraví nebo život jiného. Trestem je tuhé vězení od 3 měsíců do 3 let, na Slovensku vězení, které nelze přeměnit v peněžitý trest (§ 2, č. 3, zák. č. 284/1920 Sb.). Zákon stanoví fakultativně a kumulativně vedle trestu na svobodě peněžitý trest.

Podle judikatury nejvyššího soudu se odlišuje předpis § 3 od § 2 tím, že nebezpečí způsobené jednáními, jež jsou podle § 2 zakázána, je nebezpečí normální, kdežto jednání, jež toto normální nebezpečí zosťruje, je subsumovati pod ustanovení § 3 (srov. i výborovou zprávu XIII. sv. Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Abgeordnetenhauses IX. Session, Beilage 1096). Tato možnost ohrožení je objektivní podmínkou trestnosti. Hledíc na systematické zařazení tohoto ustanovení a na výši trestu, nelze se přidržet názoru, že stačí ohrožení jediné osoby.

Po stránce subjektivní se ani nevyžaduje, aby si pachatel byl vědom nebezpečí (Vážný tr. 981, 2536); stačí, když ví, že se jedná o zakázanou tř-u. Neznalost příslušných předpisů bezpečnostních neomlouvá (sb. víd. 3090 a 3607).

Jelikož podle 4. odst., § 1, nevztahují se předpisy tohoto paragrafu na vojenskou správu a na tř-y státního monopolu, o nichž platí příslušné zvláštní předpisy, bude dnes tento předpis a stejně i trestní sankce §§ 2 a 3 hledíc na velmi široký obsah pojmu tř. podle zákona o monopolu výbušných látek (srov. níže sub D i výše sub A) velmi málo praktický.

Z ustanovení § 1 byly však nařizovací cestou na základě odst. 3. tohoto paragrafu stanoveny i další výjimky, z nichž některé ovšem jsou dnes již kryty předpisem o vynětí předmětů státního monopolu z dosahu § 1. Úředního povolení nepotřebují podniky železniční při užívání tř. jako signálů železničních (§ 3, č. 3, min. nař., č. 135/1885 ř. z.) a chemické laboratoře vysokých škol, pokud jde o tř-y vyráběné k vědeckým účelům (čl. I min. nař. č. 156/1883 ř. z.). Z ustanovení § 1 jsou dále vyňaty tř-y slou-

žící k zapálení malých zbraní, které jsou zpracovány v zapalovacích zařízeních sloužících k tomuto účelu; dále hotové patrony pro malé zbraně; dále po živnostensku vyrobené ohněstrůjně předměty (srov. § 336, lit. f, tr. zák. z r. 1852), kolodiová bavlna a pikrínová kyselina a její sloučeniny, jsou-li určeny pro živnostenské účely s výjimkou užití jich jako tř. a kolodiová bavlna určená pro lékařské účely (§ 3 nař. č. 135/1885 ř. z.).

II. Ostatní trestněprávní předpisy na výbušiny se vztahující.

a) Podle § 6 zákona o potulných cikánech č. 117/1927 Sb. je potulným cikánům zapovězeno držení jakýchkoli zbraní, střeliva a výbušných látek, a přestoupení tohoto zá- kazu je trestné. Podle § 13 budou výbušné látky prohlášeny za propadlé ve prospěch státu.

b) Hromadění nebo rozdělování vojenským účelům sloužících tř. bez úředního povolení spadá pod ustanovení § 13 zákona na ochranu republiky a trestá se jako zločin. Po stránce objektivní vyčerpává se skutková podstata v uvedené činnosti (Vážný tr. 2518, 2536), po subjektivní stránce se nevyžaduje úmysl směřující k ohrožení republiky (Vážný tr. 2399, 2518, 2536, 2796) a stačí vědomí pachatelovo, že hromadí nebo rozděluje vojenským účelům sloužící tř-y bez úředního povolení.

c) § 109 slov. přestupkového zákona (zák. čl. LX/1879) byl zrušen v § 41 zákona na ochranu republiky.

C. Předpisy práva živnostenského, předpisy bezpečnostní a dopravní. I. Monopol výbušných látek zahrnuje látky taxative v zákoně resp. v nařízeních jej provádějících vypočtené, takže jsou resp. mohou býti výbušné látky, na něž se předpisy monopolní nebudou vztahovati. Ovšem fakticky vypadá věc tak, že monopol výbušin se vztahuje na všechny výbušiny, jichž živnostenská výroba prakticky přichází vůbec v úvahu — a kdyby se vyskytla nějaká nová tř-a, na niž se tento monopol nyní nevztahuje a jednalo by se o povolení k její živnostenské výrobě — patrně by nařízením byla prohlášena za další předmět státního monopolu. Podle výslovného ustanovení (§ 10 prov. nař. č. 615/1920 Sb.) zůstávají i pro výbušiny podrobené státnímu monopolu nadále v platnosti dosavadní předpisy bezpečnostní týkající se látek výbušných, pokud neodporují ustanovením zákona o monopolu výbušných látek a nařízením jej provádějících.

Podle čl. VIII uvozovacího zákona k živnostenskému řádu (§ 252, odst. 3. ž. z.) nevztahují se předpisy živnostenského řádu na státní monopoly. Nebude proto lze vztahovati na tyto výbušiny ustanovení § 15, č. 11, ž. ř. (§ 22, č. 11, ž. z. slov. č. 259/1924 Sb.) (koncesované živnosti), § 23 ž. ř. (§ 37 ž. z. slov.), § 25 ž. ř. (§ 40 ž. z. slov.) (povolování provozoven) ani § 140 ž. ř. (§ 238 ž. z. slov.) (příslušnost živnostenských úřadů). Podle slovního znění nebude se však na ně vztahovati ani min. nař. č. 68/1877 ř. z. (a č. 156/1883 ř. z.; resp. oběžník býv. uh. min. vnitř. z 8. X. 1890, č. 40302), protože podle výslovného ustanovení § 1 tohoto nařízení (i oběžníku) jsou předmětem tohoto nařízení tř-y, které nepodléhají státnímu monopolu (tak i rozh. nejvyššího soudu, Vážný tr. 4483). Nejvyšší správní soud stojí na stanovisku opačném (Boh. A. 5067/1925): nař. č. 68/1877 ř. z. vztahuje se na výbušiny, které v době vydání nařízení nebyly předmětem státního monopolu. (Srov. též Budw. 12137.) I dovětek této výjimky, „jichž výroba a prodej není tedy výlučně svěřen státní správě“, dovoluje ten výklad, že z platnosti tohoto nařízení byly vyňaty tř-y výrobního monopolu státního, protože u nich má stát sám v ruce bezpečnostní opatření při výrobě, kdežto u našeho monopolu výbušných látek, který není monopolem v užším slova smyslu výrobním, stát sám tuto prostřední ingerenci na výrobu a tedy i její bezpečnost nemá a že tedy bezpečnostní předpisy tohoto nařízení se na předměty našeho monopolu výbušin vztahují. Praxe také se bezpečnostních předpisů cit. nařízení přidržuje. Ustanovení zákona na obranu státu týkají se i výbušin státního monopolu, stejně i zmocnění dané podle § 30 zák. o ochraně i obraně proti leteckým útokům č. 82/1935 Sb. vlád. nař. vydávati s hlediska ochrany před leteckými útoky jakož i s hlediska obrany proti těmto útokům, předpisy o ukládání výbušných a hořlavých látek.

II. I když prakticky (srov. výše) nepřicházejí dnes v úvahu předpisy práva živnostenského pro výbušiny, je právně jejich aplikace na výbušiny státnímu monopolu nepodrobené možná.

Výroba a prodej ohněstrojných látek, ohněstrojných předmětů z určitých trhačích preparátů je podle § 15, č. 11 ž. ř. (§ 22 č. 11 ž. z. slov.) živností koncesovanou. Žadatelé za udělení této koncese mají prokázati zvláštní schopnosti podle předpisů nař. č. 68/1877 ř. z.

(resp. oběž. býv. uh. min. vnitř. 40302/1890). Kromě všeobecných vlastností požadovaných podle živnostenského řádu a spolehlivosti se zřetelem na dot. živnost, musí ten, kdo chce výrobu osobně prováděti nebo technicky řídit, vykázati se vysvědčením o příslušných znalostech chemie a nejméně jednoročním zaměstnáním v podobné továrně (§ 11 nař. č. 68/1877 ř. z., § 15 oběž. býv. uh. min. vnitř. č. 40302/1890). Průkazy těchto zvláštních schopností nahrazuje ve všech případech zkouška o druhé chemicko-technické státní zkoušce na tuzemské vysoké škole technické se zdarem složená nebo diplom doktorátu technických věd s chemií jako oborem disertačním tuzemské vysoké školy technické nebo diplom o doktorátu filosofie (přírodních věd) s chemií jako oborem disertačním tuzemské university nebo vysvědčení o posledním s úspěchem absolvovaném ročníku chemicko-technického oddělení vyšší školy průmyslové v Praze, průmyslové školy v Liberci (min. nař. č. 106/1914 ř. z., min. nař. č. 196/1907 ř. z.). Po objektivní stránce je propůjčení živnostenského oprávnění závislé na tom, zda se jedná o připuštěnou tř-u (§§ 3 a násl. nař. č. 68/1877 ř. z., §§ 4 a násl. oběž. býv. uh. min. vnitř. č. 40302/1890; seznam připuštěných tř. uveden ve výnose min. vnitř. z 18. X. 1900 č. 34155; ale je dnes obsoletní).

Podle § 141 ž. ř. (§ 238 ž. z. slov.) je třeba v obcích, kde je státní policejní úřad, slyšeti jej před udělením koncese. Koncesi udílí živnostenský úřad první stolice.

Provozovna této živnosti potřebuje podle § 25 ž. ř. (§ 40 ž. z. slov.) úředního schválení jako provozovna ohrožující bezpečnost; příslušným pro povolení provozovny je příslušný živnostenský úřad (srov. Budw. A. 10844). Podle § 27 ž. ř. (§ 42 ž. z.) jest třeba před povolením provést řízení ediktální. Zde bylo by snad vhodné podotknouti, že, kdežto pro předmět dřívějšího monopolu — střelný prach — byly vydány zvláštní předpisy i pokud jde o komisionální šetření při zřizování skladišť (srov. sub C III), odkazují bezpečnostní předpisy upravující ostatní tř-y na předpisy živnostenského řádu, pokud jde o komisionální šetření při zřizování provozoven (§ 12 nař. č. 68/1877 ř. z., § 16 oběž. býv. uh. min. vnitř. č. 40302/1890) i skladišť výrobních (§ 45 nař., § 37 oběž.). Jelikož však předpisy živnostenského řádu (živnostenského zákona) pro tř-y dnešnímu mo-

nopolu výbušin podrobené neplatí, není zde právních předpisů výslovně na tyto tří-y se vztahujících, o něž by se bylo lze opřít v otázce komisionelního šetření při zřizování provozoven a výrobních skladů tř. dnešního státního monopolu (srov. sub C III), nehledě ovšem na předpisy o komisionelním šetření podle stavebních řádů.

I prodej třaskavin je koncesovanou živností. Tří-y mohou prodávati jen osoby, které obdržely povolení od příslušného živnostenského úřadu. Koncese může býti udělena jen pro určité místo a jen tehdy, když bylo prokázáno, že jsou po ruce vhodné místnosti; koncese má obsahovati výslovný odkaz, aby bylo přesně dbáno zvláštních předpisů vydaných o jednotlivých tř-ách (§ 94 nař. č. 68/1877 ř. z., § 51 oběž. č. 40302/1890).

III. V zemích české a moravskoslezské platily ohledně střelného prachu jako bezpečnostní předpisy dekret dvorské kanceláře ze dne 13. VII. 1847, č. 175 prov. sb. zák. sv. 29 o zřizování pracháren, sušení a podobných budov v blízkosti silnic a železnic, dekret dvorské kanceláře ze dne 28. IV. 1848, č. 98 prov. sb. zák. sv. 30 o určení vzdálenosti při zřizování pracháren v blízkosti obytných budov (min. nař. č. 99/1876 ř. z., o přeměně měř a vah vyznačených v tomto dekretu), min. nař. č. 62/1891 ř. z., jímž se vydávají ustanovení o prodeji prachu ve znění min. nař. č. 80/1899 ř. z., ohledně trhadel podrobených prachovému monopolu platilo min. nař. č. 96/1899 ř. z. o obchodě s trhacími preparáty, které jsou prachovému monopolu podrobeny.

O výbušinách, které nebyly předmětem monopolu, platily tyto bezpečnostní předpisy: dekret dvorské kanceláře ze dne 4. IV. 1809, č. 34 sb. zák. pol. sv. 32 o zákazu zhotovování třaskavých kuliček a fidibusů, dekret dvorské kanceláře ze dne 15. V. 1828 č. 48 sb. zák. pol. sv. 56 o výrobě a prodeji třaskavých preparátů, dekret dvorské kanceláře ze dne 28. XII. 1846 č. 136 sb. zák. pol. sv. 74 o zákazu prodeje střelné bavlny, dekret dvorské kanceláře ze dne 15. IV. 1847 č. 101 prov. sb. zák. sv. 29 o zákazu výroby, prodeje a používání výbušných látek, min. nař. č. 47/1852 ř. z. o výrobě, prodeji a používání výbušných látek a o uvádění jich do oběhu, výnos min. financí č. 77/1865 ř. z. o zákazu dovozu a průvozu t. zv. ohněstrojných cigár a o zákazu obchodu

s nimi, min. nař. č. 68/1877 ř. z. o tom, jak se mohou trhadla způsobem živnostenským vyráběti a prodávati a čeho při tom je šetřiti pro bezpečnost, ve znění min. nař. č. 156/1883 ř. z., min. nař. č. 135/1885 ř. z., jímž na základě zák. č. 134/1885 ř. z. se vydávají předpisy o třaskavinách, min. nař. č. 95/1899 ř. z., kterým se vydávají ustanovení o obchodu se zapalovacími trhačímí, min. nař. č. 153/1894 ř. z. o třaskavých preparátech a ohněstrojných tělesech, určených k používání železnicemi a jinými veřejnými dopravními ústavami pro signály, min. nař. č. 131/1915 ř. z., o upotřebení tekutého vzduchu k výrobě tř., min. nař. č. 442/1917 ř. z. o upotřebení kyslíčnicku vodičitého k výrobě tř.

Jako platné bezpečnostní předpisy pro výbušiny jsou uvedeny v oběžníku ministra s plnou mocí pro správu Slovenska ze dne 22. VI. 1926 č. 24307/1926 adm. 5 a ze dne 13. IX. 1926 č. 31662/1926 adm. 5, vzhledem k zákonu o monopolu výbušných látek a k zákonu živnostenskému tyto předpisy: nař. č. 40302/1890 B. M. (uh. min. vnitra) o výrobě, uskladňování, uvádění do oběhu a dopravě výbušných látek, nař. č. 109951/1894 B. M. (uh. min. vnitra) o dopravě poštou a balení kovového střeliva, výnos býv. uh. min. domobrany č. 44152/1887 o dopravě vojenského střeliva po veřejných cestách (týká se střelného prachu a střeliva) a výnos min. nár. obrany č. 1257/1919 o odběru a dopravě střelného prachu (týká se v oddílech I—IV střelného prachu, v oddílu V bezpečnostních a chlorátových tř.) (cit. podle „Sbírka předpisov správných a policejních platných na Slovensku“, C. III, str. 424. — Vydává JUDr. Josef Pavlísek v Bratislavě).

Ze služebních předpisů MNO týkají se výbušin: D-XVI-1. Jak nakládati a udržovati dělostř. a zbrojní materiál. S doplňky 1 a 2; D-XVI-2. Jak ukládati a udržovati dělostř. a zbrojní materiál. S doplňky 1—5; D-XVI-3a. Doprava munice a výbuš. látek vozidly a soumary po cestách a silnicích. S doplňky 1; D-XIV-1. Trhání nevybuchlých ostr. střel, vrhacích min, puškových a ručních granátů; D-XIV-5. Zatímní předpis, jak konati občasně prohlídky dělostřelecké, puškové, letecké a ženijní munici. S doplňky 1—6; Sm-108. Ukládání munice a výbušin a úprava jich, dopravují-li se poštou.

Policejné bezpečnostní předpisy obsahuje zvláště podrobně cit. nař. č. 68/1877 ř. z. (podobně cit. oběž. býv. uh. min.

vnitra z 8. X. 1890 č. 40302 — citováno dále ve zkratce „§ slov.“). Týkají se výroby (§§ 11—43, §§ 15—34 slov.), ukládání (§§ 44—65, §§ 35—41 slov.), balení (§§ 66—72, § 42 slov.), dopravy (§§ 73—93, §§ 43—50 slov.), prodeje (§§ 94—104, §§ 51—62 slov.), upotřebení (§§ 105—116, §§ 63—65 slov.) a státního dozoru (§§ 117—119, §§ 66—68 slov.) (o rozsahu platnosti obou těchto předpisů srov. sub C I).

Podle shora cit. předpisů je povoleno vyráběti, užívati a dávatí do oběhu jen takové tř-y, které byly uznány za přípustné. Z tohoto ustanovení vyňata je výroba tř. v chemických laboratořích vysokoškolských k vědeckým účelům. Schválení politického okresního úřadu, resp. policejního úřadu (pro Slovensko ministerstvo vnitra) je třeba k pokusnému vyrábění tř., děje-li se tak za účelem dosažení jejich přípustnosti, k zkoumání tř. a k pokusnému užívání tř. dosud nepřipuštěných. O přípustnosti tř. rozhoduje ministerstvo vnitra po slyšení ministerstva národní obrany a po předepsaném přezkoumání tř-y (§§ 3 a násl. nař. č. 68/1877 ř. z.; srov. Budw. 12137, 13139, 13140, 14180; §§ 4 a násl. slov.). Patentované výbušiny nepotřebují povolení přípustnosti ve smyslu §§ 4 a 7 nař. č. 68/1877 ř. z. (Budw. A. 7265). Ustanovení cit. předpisů o povolení přípustnosti vztahuje se dnes patrně jen na výbušiny státnímu monopolu nepodrobení.

O tom, že cit. nařízení i oběžník (§ 12 nař., § 16 slov.), pokud jde o řízení při povolení továrny na výbušiny dovolávají se příslušných ustanovení živnostenského řádu, stala se již zmínka (srov. sub C II i. f.). Cit. nařízení předpisuje v § 12 (§ 16 slov.) náležitosti žádosti za schválení provozny a ediktální řízení po slyšení znalců (slyšení znalců — § 16 slov.). Na Slovensku je třeba k postavení továrny na výbušiny získati předběžné a konečné povolení (§ 16). Předběžné, závodní a stavební povolení dá živnostenský a administrativní úřad, za získáním definitivního povolení musí se žadatel obrátiti na ministra vnitra (§ 10 slov.). Pro tuto žádost stanoví § 10 cit. oběž. podmínky.

Místnosti výrobní na výbušiny rozdělují se na několik skupin, pro něž platí různé předpisy o vzájemné vzdálenosti a vzdálenosti od sousedních objektů, jež jsou na několik kategorií utříděny. V nařízení jsou obsažena velmi podrobná ustanovení konstrukční a bezpečnostní. Ministerstvo

vnitra může podle § 43 (§ 32 slov.) v dohodě s ministerstvem obchodu se zřetelem na místní a jiné zvláštní okolnosti povolití úlevy z předpisů §§ 13—16, 31—36 (§§ 17, 18, 19, 20 a 29 slov.). (Srov. i dekret dvorské kanceláře z 15. V. 1828 č. 48 sb. zák. pol. sv. 56).

Nař. č. 68/1877 ř. z. obsahuje v §§ 44 až 65 zvláštní předpisy o uskladnění tř., ať jde o skladiště výrobní, obchodní nebo při užívání tř. (podobně §§ 35—41 slov.). Výbušiny přesahující 3 kg musí býti uloženy ve skladišti. Prodejní skladiště nesmí býti v obytné obci; místo prodejního skladiště určí okresní politický úřad po komisionálním šetření a proto je strana pod následky prekluse povinna přednésti při tomto jednání veškeré námítky, k jichž projednání toto místní jednání je určeno, tedy nejen ryzí námítky skutkové, nýbrž z námitek právních i ty, k jichž zodpovědění je třeba provéstí šetření na místě samém (Boh. A. 8493). Na Slovensku rozhodují o povolení skladišť ať prodejních nebo spotřebních příslušné živnostenské úřady, jde-li o skladiště do 1000 kg, nad 1000 kg min. vnitra v dohodě s min. obchodu. O povolení úlev při zřizování skladišť rozhoduje zemský úřad (srov. Budw. A 10628; na Slovensku živnostenský úřad); pro skladiště na výbušiny nad 10.000 kg rozhoduje vždy min. vnitra.

Předpisy pro zřizování skladišť střelného prachu jsou obsaženy v dvor. dekr. z 13. VII. 1847 prov. sb. zák. sv. 29 č. 175 a z 28. IV. 1848 prov. sb. zák. sv. 30 č. 98 (srov. Budw. 460 A, 1210 A, 4869 A, 5015 A, 5711 A, naproti tomu Budw. 7289 A) a min. nař. č. 62/1891 ř. z. Toto nařízení upravuje zejména postup při zřízení skladiště (komisionální šetření — po principiálním udělení licence orgány vojenské správy — provádí politický úřad I. stolice za přítomnosti žadatele, zástupců obce, sousedů a zástupce vojenské správy; komisionální jednání buď pokud možno spojeno s jednáním o žádosti za stavební povolení) a jiné bezpečnostní předpisy. V § 8 cit. nařízení připouští se udělení dispense od předepsaných vzdáleností, avšak jen u skladišť zřízených pro velko-prodej a malo-prodej střelného prachu; k udělení dispense jsou kompetentní vojenské úřady v dohodě s úřady politickými (v I. stolici velitelství dělostřelecké brigády v dohodě se zemským úřadem, v II. stolici min. války v dohodě s min. vnitra) (srov. Boh. A 5067).

O balení třaskavin obsaženy jsou předpisy v §§ 66—72 nař. č. 68/1877 ř. z. (§ 42 slov.).

Zákonem o monopolu výbušných látek (§ 6) byla výslovně zrušena ustanovení o obchodu s předměty tohoto monopolu; proto předpisy nař. č. 68/1877 (resp. oběž. býv. uh. min. vnitř. 40302/1890) vztahují se jen na tř-y státnímu monopolu nepodrobené, ať již § 1 těchto předpisů vykládáme jakkoliv (srov. výše sub C I). Bylo by ovšem uvážiti, zda hledíc na předpis § 10 prov. nař. č. 615/1920 Sb. k zákonu o monopolu výbušných látek, jímž zachovány v platnosti předpisy bezpečnostní, nebylo by lze hájiti názor, že z dřívějších předpisů o obchodu s výbušninami lze aplikovati i dnes ty předpisy, které obsahují normy čistě policejné bezpečnostní: tak ustanovení o maximálním množství tř-y v prodejně chované (§ 95 nař. č. 68/1877 ř. z., § 53 slov.), o uchovávání tř. na stinném a bezpečném místě (§ 96 nař. č. 68/1877 ř. z., § 54 slov., § 18 nař. č. 62/1891 ř. z.), o vyvěšení poučení o bezpečnostních opatřeních v prodejní místnosti (§ 103 nař. č. 68/1877 ř. z., § 61 slov.).

Nař. č. 68/1877 ř. z. obsahuje v §§ 105 až 116 ustanovení o používání tř. (§§ 63—65 slov., mnohem stručněji; k § 115 srov. Vážný tr. 3577, 4483).

Státní dozor nad dodržováním bezpečnostních předpisů je upraven v §§ 117—119 nař. č. 68/1877 ř. z. (§§ 66—68 slov.).

Porušování bezpečnostních předpisů — pokud jde o výbušiny státnímu monopolu podrobené (srov. sub A) — chráněno je jen trestní sankcí správní; v zemích české a moravskoslezské min. nař. z 30. IX. 1857 č. 198 ř. z.; v zemi slovenské a podkarpatské podle § 16, zák. čl. XL/1879; pokud jde o porušení příkazů a zákazů oběž. býv. uh. min. vnitř. č. 40302/1890 sankcemi § 69 tohoto oběžníku.

Jelikož jsou bezpečnostní předpisy o tř-ách nejednotné a nemají dostatečné trestní sankce, chystá vláda nový zákon o výbušninách a předmětech výbušiny obsahujících; úkolem tohoto zákona je dáti nepochybný zákonný podklad pro bezpečnostní předpisy týkající se výbušnin, aby platilo i v tomto směru jednotné právo na celém státním území a aby předpisy ty byly nově upraveny a spolehlivě podepřeny dostatečnými trestními sankcemi. Osnova rozlišuje výbušiny, jež jsou a jež nejsou předmětem státního monopolu a obsahuje

jednak předpisy odlišné pro obě tyto kategorie, jednak předpisy společné.

IV. Podle § 1 nař. č. 197/1936 Sb. náležejí podniky na výrobu výbušnin mezi podniky důležité pro obranu státu podle hlavy III. zákona na obranu státu č. 131/1936 Sb. Podniky tyto mohou se zajisté státi i registrovanými podniky ve smyslu §§ 26—30 téhož zákona o obraně státu. Srov. i § 98, 139 zák.

Továren a skladů výbušnin týká se ustanovení § 35 zák. o opatřeních v obvodu míst důležitých pro obranu státu.

Výroba a prodej ohněstrojných látek, ohněstrojných předmětů a všelikých trhačích preparátů (§ 15 č. 11 ž. ř. a § 22, č. 11 ž. z.) patří mezi ony případy, kde lze v pohraničním pásmu udělití živnostenské koncese jen s předchozím souhlasem vojenské správy (§ 8, lit. g), nař. č. 155/1936 Sb.). Podle § 2 téhož nařízení je třeba v pohraničním pásmu předchozího souhlasu vojenské správy k zřizování provozoven chemického průmyslu, kamž spadá zajisté i průmysl výbušný.

Podle § 1, lit. a), č. 7, vlád. nař. č. 156/1936 Sb. náležejí výbušiny (výbušné látky i výbušné předměty) mezi ony předměty, na něž se vztahují ustanovení zákona o obraně státu týkající se opatření v oboru patentů a vynálezů (§§ 44—48 zák. o obraně státu). Sem patří povinnost držeti patent týkající se výbušnin v tajnosti před osobami nepovolanými a zákaz přenechatí jej do ciziny úplatně či bezplatně.

V. Úrazové pojištění. Podle § 1 zák. č. 1/1888 ř. z. (ve znění zák. č. 207/1919 Sb.) a § 3, č. 10, zák. čl. XIX/1907, jsou podniky, v nichž jsou vyráběny tř-y, povinny úrazovým pojištěním. Srov. vlád. nař. č. 230/1935 Sb. o zařazení podniků podrobených úrazovému pojištění do nebezpečných tříd a o stanovení procent těchto tříd pro období od 1. I. 1936 do 31. XII. 1940.

VI. Doprava třaskavin. Podrobné předpisy jsou obsaženy ve IV. hlavě nař. č. 68/1877 ř. z. resp. ve IV. záhl. oběžníku býv. uh. min. vnitř. č. 40302/1890. V těchto předpisech stanoveny jsou jednak podmínky, za nichž se smí dítí doprava tř., jednak předpisy o dopravě po zemi, po vodě a po železnicích.

Pro vnitrozemskou dopravu po železnicích obsažena jsou ustanovení o předmětech podmíněčně připuštěných ku přepravě, mezi něž patří i výbušiny, v příloze A železničního přepravního řádu nař. č. 144/

1928 Sb.; pro mezinárodní dopravu platí příloha I k mezinárodní úmluvě o přepravě zboží po železnicích ze dne 23. X. 1924 (M. U. Z.) vyhlášená vyhláškou ministerstva železnic č. 110/1935 Sb. Podle čl. 4, § 2, mezinárodní úmluvy (č. 140/1928 Sb.) mohou dva nebo více smluvních států sjednati zvláštními dohodami, že předměty uvedené v příloze I budou připuštěny za podmínek méně přísných. Stalo se tak na př. pro Rakousko, Německo a jiné státy (publ. ve Věstníku pro železnice a plavbu [část tarifní], č. 52/1931).

Látky, které mohou vybuchnouti a látky samozápalné jsou uvedeny příkladmo jako nebezpečné předměty, jež podle § 1, čl. 25 železničního přepravního řádu (č. 144/1928 Sb.) nesmí cestující bráti s sebou do vozu.

D. Monopol výbušných látek. I. Státní monopol výbušných látek byl v Československu zaveden pro celé území republiky zák. z 15. VII. 1919, č. 414 Sb. Prov. vlád. nař. byla vydána č. 615/1920, 46/1921, 166/1922, 293/1922 Sb. Dříve byl státní monopol omezen toliko na střelný prach a upraven cís. patentem č. 90/1853 ř. z. a nař. min. války, spravedlnosti a financí č. 91/1853 a č. 62/1891 ř. z. V Uhrách platily stejné předpisy jako v Rakousku (zák. čl. XI z r. 1868 a zák. čl. L z r. 1875).

Snahy učiniti z výroby a prodeje černého prachu, jako jediné známé výbušné látky, zdroj státních příjmů sahají v Rakousku do poloviny XVI. stol. a byla vydávána celá řada patentů. Teprve však patentem z r. 1801 a pak r. 1807 byl monopol střelného prachu a ledku zevrubně upraven. Patentem č. 90/1853 ř. z. byl zrušen sanytrový monopol, výslovně však byl tímto patentem prohlášen státním monopolem střelný prach. Podle § 2 min. nař. č. 68/1877 ř. z. podléhaly státnímu monopolu trhací látky, jež se skládají z částí střelného prachu nebo jsou určeny nebo jsou způsobilé ke střílení z jakékoliv střelné zbraně. Výroba, prodej i držení střelného prachu byly upraveny nařízením (č. 91/1853 a č. 62/1891 ř. z.).

Správu monopolu střelného prachu vedlo společné ministerstvo války, výkonným orgánem byla skladiště dělostřeleckého materiálu, která udělovala povolení k prodeji střelného prachu, jejíž kontrolu vykonávala finanční stráž. Stát přenechával výrobu a prodej střelného prachu soukromým podnikatelům pod úředním

dozorem. K velko- i maloprodeji bylo třeba licencí.

II. K vydání našeho zákona o monopolu výbušných látek došlo zák. z 15. VII. 1919, č. 414 Sb., a rozhodovaly tu nejenom důvody finanční, nýbrž i zřetele vojenské, národohospodářské a bezpečnostní. Je to patrné z důvodové zprávy k zákonu o monopolu výbušných látek (tisk č. 968/1919).

Podle vládního návrhu mělo býti monopolisování provedeno tak, že výroba měla býti svěřena smíšené společnosti, v které by se stát sám zúčastnil většinou závodního kapitálu, aby tak měl rozhodující vliv na stavbu, zařízení a správu závodu; vládní návrh nedoporučoval, aby stát sám výrobu tř. prováděl ve vlastní režii. Finanční výbor Národního shromáždění však s tímto projektem nesouhlasil (tisk 1284/1919) a pokládal za účelnější, aby výroba předmětů monopolu výbušných látek byla soustředěna v státních podnicích. Poněvadž však za daných okolností bylo by to spojeno se značným rizikem, velikými investicemi a jinými obtížemi výrobní a obchodní povahy, doporučil finanční výbor, aby státní správa, pokud jí nebude možno soustřediti výrobu předmětů tohoto monopolu do státních podniků, ponechala ji soukromému podnikání a vyhradila si však na ni vliv a kontrolu v každém směru tak, aby vojenské i hospodářské zájmy státu byly úplně zabezpečeny. Toto provádění monopolu výbušných látek mělo by podle intencí finančního výboru ráz obchodního monopolu spojeného s regulací a kontrolou výroby.

III. Předmětem monopolu výbušných látek jsou podle § 1 zák. látky, které budou za ně prohlášeny nařízením. Podle § 1 vlád. nař. č. 615/1920 a 166/1922 Sb. byly za předmět monopolu výbušných látek prohlášeny: 1. černý a bezdýmný prach ve všech jeho podobách a k jakýmkoliv účelům; 2. nitrocelulosa všech druhů; 3. nitroglycerin a veškeré látky nitroglycerin obsahující; 4. azidy a fulmináty, t. j. soli dusíkovodíku (azoimidu) na př. AgN_3 , resp. soli třaskavé kyseliny na př. (NOC) 2 Hg; 5. nitrované látky alifatické a aromatické, pokud samy o sobě jsou výbušninami; 6. veškeré tř-y, které vykazují jako součástky dusičnan sodnatý, amonný, draselný, barnatý, olovnatý, pak tř-y obsahující chlorečnany, perchloráty a peroxydy; 7. tekutý kyslík a k tomu přináležející ssací patrony, pokud slouží k účelům trhacím; 8. jiné látky sloužící účelům trhacím nebo střelným, které

za takové zvláštním nařízením vlády prohlášeny budou.

Vznikne-li pochybnost, je-li určitá látka předmětem monopolu, rozhodne o tom ministerstvo financí v dohodě s ministerstvem národní obrany a se zúčastněnými ministerstvy.

Pokud předměty monopolu slouží k jiným účelům než trhacím a střelným, může ministerstvo financí ve shodě s ministerstvem obchodu, a se zúčastněnými ministerstvy připustiti výjimky ze všeobecných předpisů nařízení provádějících třaskavinový monopol.

IV. Obsahem československého monopolu je výhradní právo výbušné látky vyráběti a uváděti je v obchod a ve spotřebu.

Výrobu výbušin jakož i obchod s nimi a jejich používání upravuje ministerstvo financí ve shodě s ministerstvem národní obrany a s ostatními zúčastněnými ministerstvy zvláštními nařízeními.

Správa monopolu výbušných látek náleží ministerstvu financí a správním úřadům jemu podřízeným. Důchodkový dozor na výrobní, skladiště, velké prodejny a drobné prodejny výbušin vykonávají finanční úřady.

Zákonem na obranu státu č. 131/1936 Sb. mění se za branné pohotovosti státu kompetence úřadu rozhodujícího o věcných prostředcích, tedy i o výbušinách; podle § 105 cit. zák. soustřeďuje se totiž ústřední správa státního hospodářství s věcnými prostředky v nejvyšším hospodářském úřadě a tento úřad je oprávněn svěřiti jiným úřadům a organismům, aby jeho jménem obstarávaly některé úkony jemu příslušející. Vzhledem k povaze věci je podle důvodové zprávy tohoto zákona v plánu svěřiti mimo jiné i výbušiny ministerstvu národní obrany. Podle ustanovení § 105 nevztahuje se působnost nejvyššího hospodářského úřadu na povolování vývozu, dovozu a průvozu výbušin, a zůstává tu podle § 42 i za branné pohotovosti státu kompetence ministerstva národní obrany nedotčena (srov. sub VII).

V. Ministerstvo financí může přenést právo k výrobě předmětů tohoto monopolu dočasně na soukromého podnikatele.

Veškerá dosud udělená povolení k živnostenské výrobě předmětů monopolu pozbyla platnosti dnem 1. I. 1921, kdy zákon o monopolu výbušných látek vešel v účinnost. Podniky, které se před platností uvedeného zákona zabývaly výrobou předmětů monopolu, mohly však žádati o povolení

další výroby do 30 dnů od 19. XI. 1920 počítaje.

Ministerstvo financí přeneslo výnosem z 23. XII. 1920, č. 121327/1920, výrobu předmětů tohoto monopolu na 30 let výlučně na soukromou akciovou společnost, která se ustavila pod firmou „Československé akc. továrny na látky výbušné v Praze (Explosia)“ a má své továrny v Semtíně u Pardubic; účasten je cizí kapitál, francouzský a anglický, majorita je však v českých rukou. Stanovy společnosti schváleny výnosem min. vnitra z 3. I. 1920, č. 54899/1919. Akciový kapitál činil r. 1935 60 milionů Kč, ale stát sám není kapitálově účasten, vykonává ve společnosti jen dozor vládními komisaři z ministerstva obrany, vnitra a financí.

V příslušném povolení stanovilo ministerstvo financí další podmínky, za kterých bylo právo k výrobě předmětů monopolu převedeno na soukromého podnikatele, tak vedle doby povolení, rozsah výroby (který závisí na potřebách MNO), přejímací ceny hotových výrobků (když je vyzkoušen výrobek, provádí se kalkulace a ministerstvo financí resp. MNO schválí ceny), kontrolní předpisy. Podnikatel musí se podrobiti i všem dodatečným předpisům k zákonu o monopolu výbušin vydaným, zejména opatřením kontrolním. Stanoven i závazek racionální práce a použití moderních metod a sledování vynálezů. Společnost je povinna udržovati tovární zařízení a výrobu výbušných látek v takovém stavu, aby veškerá potřeba československé republiky byla zabezpečena v dostatečné míře a při výrobě dbáti pokynů monopolní správy a ministerstva národní obrany. Podnik je podroben stálému dozoru finančních úřadů a podnikatel je v tomto případě povinen poskytnouti dozorcům zřízencům vhodné úřední a bytové místnosti.

Mimo to jest podnikatel povinen podrobiti se veškerým předpisům, jež co do výroby z důvodů vojenských stanoví ministerstvo národní obrany; tyto podmínky nejsou stanoveny všeobecně, nýbrž podle okolností jednotlivého případu.

Úřední dozor provádí stát tím, že v továrně má technicko-finanční kontrolu a zbrojně-technický úřad.

Zahájení výroby musí býti 48 hodin předem ohlášeno finančnímu úřadu první stolice. Zastaví-li se v podniku práce, musí se to témuž úřadu ihned písemně ohlásiti. Opětne zahájení výroby nutno ohlásiti zpravidla 48 hodin předem. Po dobu za-

stavení výroby mohou býti učiněna vhodná úřední opatření pro zamezení nekontrolované výroby.

Odbyt tovarů, jež jsou předmětem monopolu, podléhá úřednímu dozoru. Podnikatelé jsou povinni odbyt těchto tovarů, ať ze skladiště, ať přímo z výroby předem úřadu oznámiti. Tovary vydávají se z výroby podle pokynů vydaných monopolní správou jen skladištím, velkoprodávacům a těm podnikům, které jsou továrně monopolní správou přikázány k přímému odběru. Obaly předmětů monopolu musí být opatřeny před vypravením z výroby nebo jejího skladiště uzavírací známkou dle předepsaného vzorce.

Právo k výrobě může býti ministerstvem financí kdykoliv bez udání důvodů odvoláno. Došlo-li k tomu, musí býti výroba v podniku v určené lhůtě zastavena. Na náhradu nemá podnikatel nároku, zneužil-li daného povolení nebo nesplnil-li podmínky, za kterých mu bylo povolení dáno.

VI. Velkoprodej výbušných látek podléhajících monopolu přísluší výhradně státu, který jej však sám neprovozuje, nýbrž pověřil jím soukromou spol. s r. o. „Eruptiva“ v Praze, která odprodává výbušiny pro potřebu průmyslu, kdežto tři pro účely vojenské dodává „Explosia“ přímo vojenské správě. Drobní prodáváci odebírají monopolní výbušiny jen od velkoprodeje a smějí je vydávati jen osobám majícím oprávnění k odběru.

Oprávnění k maloprodeji jsou udělována finančním úřadem I. stolice v souhlase s okresním úřadem podle volného uvážení; při udělení povolení má býti zvláště přihlíženo k válečným poškozcům. Toto oprávnění je odvolatelné.

Prodáváci musí býti českoslovenští příslušníci, svéprávní a musí míti pro ukládání resp. pro prodej předmětů monopolu vhodné místnosti.

Z prodeje jsou vyloučeny osoby, jež upadly v konkurs nebo byly pravoplatně odsouzeny pro zločin nebo přestupek ze ziskuchtivosti, pro podlounictví nebo pro těžký důchodkový přestupek.

Prodáváci mají dbáti o účelné a neporušené uschovávání předmětů monopolu a při tom zachovávat předepsaná bezpečnostní opatření. Prodávati a uschovávati předměty monopolu dovoleno je jen v místnostech v oprávnění uvedených. Oprávnění a výkaz předepsaných prodejních cen mají býti vyvěšeny v prodejně.

Oprávnění k prodeji zaniká: 1. úmrtím

prodavače; 2. nastane-li okolnost, pro kterou by byl prodavač vyloučen z udělení oprávnění; 3. odnětím oprávnění, jednal-li prodavač proti zákonu o monopolu výbušných látek anebo proti některému z platných předpisů o tomto monopolu; 4. výpovědí oprávnění, kterou může dáti jak prodavač tak monopolní správa se lhůtou nejméně tři měsíců bez udání důvodů.

Sazby monopolních prodejních cen jsou stanoveny ministerstvem financí jak pro prodej na velko tak pro prodej na drobno. Domácím průmyslovým a živnostenským podnikům (dolům, lomům a pod.) může býti povolen finančním úřadem I. stolice odběr výbušin přímo z výroby nebo ze státních skladišť.

Prodej monopolních výbušin podléhá důchodkovému dozoru (§ 6 nař.). Monopolní spotřební dávka a licenční poplatky jsou stanoveny v § 7 nař.

Ministr financí může při stanovení prodejních cen výbušných látek monopolní dávku podle nař. č. 293/1922 Sb. podle potřeby vhodně snížit.

VII. Výbušiny jako předmět státního monopolu náleží mezi ony předměty, jejichž dovoz, vývoz nebo průvoz je zakázán nebo omezen zvláštními předpisy (přil. A vládn. nař. č. 168/1927 Sb. vydaného k prov. celního zák. č. 114/1927 Sb.). Dovoz, vývoz a průvoz předmětů monopolu výbušných látek je vázán na zvláštní povolení ministerstva financí. Podle § 1 nař. č. 157/1936 Sb. náležejí k předmětům, jejichž dovoz do Čsl. republiky je podle § 42, odst. 1., dovolen jen s povolením vojenské správy, výbušiny (výbušné látky i výbušné předměty) a podle § 3 platí totéž o vývozu těchto předmětů. MNO může podle odst. 3., § 42, zák. o obraně státu vývoz těchto předmětů vyhláškou vůbec zakázati. MNO může (odst. 4., § 42) v dohodě s ministerstvem zahraničních věcí vyhláškou stanoviti, že i průvoz výbušin je dovolen jen s povolením vojenské správy anebo může i průvoz jich vůbec zakázati. Za povolení vývozu a dovozu MNO mohou býti vybírány zvláštní poplatky, jichž výši určí MNO. Výjimky z ustanovení odst. 1., § 42, mohou býti povoleny vyhláškou MNO vydanou v dohodě s ministerstvem vnitra.

Aby bylo zabezpečeno účinné provádění zákazu vývozu a dovozu podle § 42 zák. na obranu státu, obsahuje § 177 trestní sankce; srov. i §§ 183, 187 a 189.

Podle výslovného znění (§ 42, odst. 8.) zákona o obraně státu nejsou ustanovením

§ 42 dotčeny právní předpisy, podle nichž je třeba k vývozu, dovozu a průvozu výbušnin zvláštního povolení státních bezpečnostních úřadů i právní předpisy o monopolu výbušných látek. V důvodové zprávě vládního návrhu k zákonu o obraně státu je zastáván názor, že „tím je tedy vysloveno zároveň, že zůstávají nedotčena ustanovení nař. č. 68/1877 ř. z. resp. příl. A nař. č. 168/1927 Sb., podle nichž je k dovozu, vývozu a průvozu výbušnin třeba zvláštního průvodního listu vydávaného státními bezpečnostními úřady“. K platnosti nař. č. 68/1877 ř. z., pokud jde o výbušiny státního monopolu, srov. sub C I.

Zůstávají zajisté nedotčena i ustanovení stanovící kompetenci ministerstva obchodu, pokud jde o povolení devisoré.

Při dovozu vybírá se z monopolních výbušnin vedle cla licenční poplatek ve výši monopolní spotřební dávky. Pokud jsou obsaženy monopolní látky ve zboží, které není předmětem monopolu, vybírá se z nich zvláštní poplatek licenční, podle druhu zboží (nař. č. 46/1921 a č. 89/1930 Sb.).

Při vývozu předmětů monopolu nebo zboží obsahujícího tyto předměty do ciziny, může ministerstvo financí povolit osvobození od spotřební dávky nebo vrácení dávky již zapravené.

VIII. Všeobecná ustanovení pro státní monopol platí též pro monopol výbušných látek (§ 4 zák.). Platí tedy i o monopolu výbušnin ustanovení § 115 zák. o obraně státu zmocňující vládu, aby za branné pohotovosti státu se souhlasem presidenta republiky cestou nařizovací opatřovala fi-

nanční prostředky v oboru státních monopolů i tam, kde by jinak bylo třeba zákona. (Srov. heslo Monopoly.)

Přestupky zákona o monopolu výbušných látek a jeho prováděcích ustanovení trestají se podle důchodkového trestního zákona a pokud je tento zákon nestíhá, peněžitými pokutami do 20.000 Kč nebo vězením do 2 let. Předměty monopolu výbušných látek, které byly protizákonně vyrobeny nebo uvedeny v obchod anebo ve spotřebu, propadají ve prospěch státu.

IX. Čistý zisk monopolu výbušných látek v Československu činil r. 1926 17 mil. Kč, r. 1928 až 1930 po 15 mil. Kč a odtud stále klesal; r. 1935 činil 8 mil. Kč.

Literatura.

Ad A. Krauz: „Průmysl látek výbušných“, Praha 1923. Ad B. Altmann-Jacob: „Kommentar zum österreichischen Strafrecht“, Bd. I, Wien 1928; Finger: „Das Strafrecht“, Bd. II, Berlin 1910; Hoffmann: „Eine systematische Darstellung der nach dem Sprengstoffgesetz strafbaren Handlungen“, 1897; Ullmann: „§ 311 RStrGB und Sprengstoffgesetz“. Vergleichende Darstellungen Bd. IX a cvičebnice a komentáře k rakouskému, československému a slovenskému trestnímu zákonu. Ad B. i C. Fürstl: „Die strafrechtlichen Nebengesetze des österr. Reiches“, Heft II, Prag 1894; Mischler-Ulbrich: „Österreichisches Staatswörterbuch“, Bd. IV, heslo „Sprengstoffe“ (Finger-Groß, Gräf). Sbierka predpisov správnych a policejných platných na Slovensku. Čiastka III. Vydává JUDr. Josef Pavlísek, v Bratislavě. Ad D. Aleš, Buldra, Šedivý: „Látky výbušné“, Praha 1921; Stumpf: „Monopol výbušných látek“, Praha 1925; lit. cit. u hesla „Monopoly“ tohoto Slovníku.

Jarmila Veselá.

